

ženje *on-line* posjeta digitaliziranim zbirka i fondovima gradiva ili opisima tih fondova i zbirki). Autorica zaključuje kako uvođenje tih tehnologija u arhivima može stručnom arhivističkom osoblju omogućiti brže i potpunije prikupljanje podataka o korisnicima i korištenju gradiva. S tim ciljem ukazuje na potrebu aktivne komunikacije i koordinacije rada između osoblja u korisničkim službama arhiva i odjelima za vrednovanje, te razvoj i implementaciju informacijskih sustava koji pokrivaju sve funkcije arhiva (npr. korisnički modul, modul za vrednovanje, modul za pristup, modul za obradu i opis).

Heather MacNeil sa Sveučilišta u Torontu, autorica je članka pod naslovom *What finding aids do: archival description as rhetorical genre in traditional and web-based environments* (Što obavijesna pomagala čine: arhivistički opis kao retorički žanr u tradicionalnom i web okruženju). Obavijesna pomagala autorica smatra dijelom procesa kojim se arhivsko gradivo čini javno dostupnim. U članku se prezentiraju rezultati prve faze istraživačkog projekta u kojem se arhivističkom opisu pristupa kao retoričkom žanru, čime su otvorene mogućnosti za istraživanje društvenih akcija u kojima obavijesna pomagala sudjeluju, te načina na koji ona utječu na konstrukciju mišljenja kod korisnika. Jedno od istraživačkih pitanja jest i utjecaj *World Wide Weba* na komunikacijske ciljeve arhivističkih obavijesnih pomagala.

U članku pod naslovom *The evolution of the finding aid in the United States: from physical to digital document genre* (Razvoj obavijesnog pomagala u SAD-u: od fizičkog do digitalnog žanra dokumenta), Ciaran B. Trace i Andrew Dillon sa Sveučilišta u Texasu pristupaju obavijesnim pomagalicama u američkoj arhivističkoj praksi kao vrsti žanra. Ističu kako samo razumijevanje načina na koji korisnici istražuju i čitaju obavijesna pomagala u praksi može pridonijeti poboljšanju njihove izrade. Primjenjujući ovaj pristup, stvaraju se preduvjeti za pomicanje arhivističkih istraživanja dublje prema analizi ponašanja korisnika i analizi postupaka traženja informacija, čime se proširuje doprinos arhivista široj informacijskoj zajednici.

Nenad Bukvić

Arhivi, Glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije. **35**, **1**, **2**(2012)

Prvi broj časopisa Arhivi iz 2012. godine prema uobičajeno utvrđenim tematskim cjelinama donosi veliki broj radova na ukupno 292 stranice. Prva tematska cjelina **Članci i rasprave** sastoji se od 8 radova. Giuliana Ancona i Dario Visintin iz Trsta autori su rada *Inkvizicija na slovenskom području*, koji je nastao na osnovi popisa fonda Inkvizicije što se čuva u Povijesnom arhivu Udinske nadbiskupije. Radi se o kratkom povijesnom pregledu crkvenih, inkvizicijskih i političkih moći i njihovim posljedicama, odnosno analizirani su postupci koje je udinska inkvizicija izvodila, a u koje su bili uključeni optuženici, gradovi i mjesta koja se danas nalaze na području Republike Slovenije. Prikazano je djelovanje Inkvizicije u Furlaniji i neki pojedinačni slučajevi, a na temelju izvornih procesnih dokumenata. *Portulanske karte Sredozemlja - primjer srednjovjekovne inovacije u pomorstvu*, rad je Ines Beguš, povjesničarke iz Kopra, koja je u svom radu analizirala pojavu portulanskih karata što su se pojavile krajem 13. st. te unijele neke novitete u tadašnjoj kartografiji. Autorica je naglasak stavila na način izrade portulanskih karata, njihovu namjenu, autore odnosno korisnike,

predstavila najstariju sačuvanu portulansku kartu autora Pietra Vesconteja iz 1311. te detaljno analizirala kartografske elemente portulanske karte: toponime, ukrasne elemente (ruža vjetrova, vinjete gradova, zastave, boje i ostale ukrasne elemente). U prilogu rada je objavljena Portulanska karta Sredozemlja, Crnog i Azovskog mora iz 1508. godine, autora Pietra Russoa. *Dvije Valvasorove kuće u Krškome - pogrešna i prava* (prvi dio), Borisa Goleca zanimljiv je rad o analizi pitanja koja je kuća u Krškome prava Valvasorova kuća. Naime, osim kuće na kojoj se nalazi spomen-znak izgledno je postojala još jedna kuća udaljena 10 metara od pogrešno identificirane kuće. Analiza je podrazumijevala pregled izvora o krškim obiteljima, župnih matičnih knjiga i istraživanje tko je zapravo bio vlasnik tzv. Valvasorove kuće tijekom njegovog života, a na osnovi sačuvanih katastarskih izvora iz razdoblja katastra Franje I. Konačni popis arhivskih izvora korištenih iz različitih slovenskih i austrijskih arhiva dodatno daje vrijednost ovom znanstvenom radu. *Vlastelinski, plemićki i osobni arhivi u Sloveniji*, rad je grupe autora (Miha Preinfalk, Dejan Zadavec, Andrej Hozjan, Zdenka Bonin, Donatella Porcedda), u kojem je analizirana sudbina navedenih arhiva na području Kranjske, Štajerske, Prekomurja, Gorice i Primorja. Radi se o području koje je danas u nadležnosti arhiva u Sloveniji. Rad je ograničen na stanje u lokalnim arhivima i drugim javnim ustanovama, ali su predstavljeni i drugi plemićki i vlastelinski arhivi u Povijesnom arhivu goričke pokrajine u talijanskoj Gorici, te gradivo koje se čuva u Pokrajinskom arhivu u Novoj Gorici, dakle u arhivima izvan Slovenije. Teja Krašovec u radu *Primorski imigranti u Ljubljani - u svjetlu popisa stanovništva iz 1928. godine*, obrađuje problem migracije iz Julijske krajine u Ljubljanu tijekom međuratnih godina kad je Italija anektirala Primorsku. Zbog režima u kojem su se našli, Slovenci iz Primorske su se suočili s problemima koji su se odražavali na njihov svakodnevni život, a što je za posljedicu imalo iseljavanje oko 70.000 slovenskog i hrvatskog pučanstva u Jugoslaviju. Autorica se usredotočila na analizu popisa stanovništva iz 1928. godine s ciljem pružanja demografske i društveno-gospodarske slike primorske zajednice u Ljubljani. *Radni i socijalni sudovi i njihovo arhivsko gradivo* (Jelka Melik), rad je kojim se skreće pozornost na važnost trajnog čuvanja većeg dijela gradiva radnih i socijalnih sudova koji su osnovani 1994. godine, zbog zaštite prava pojedinaca i budućih znanstvenih istraživanja. *Očuvanje dokumentarnog gradiva na papiru - standardi i preporuke*, rad je Marjete Černič s naglaskom na pregled međunarodnih standardnih zahtjeva i preporuka za očuvanje dokumentarnoga gradiva na papiru. *Dug put kući - arhivska restitucija. Konkretna važnost arhiva na primjeru restitucije arhiva iz Rusije* (Matevž Košir), pregled je događaja povezanih s arhivima koje su nacisti zaplijenili u Njemačkoj i na okupiranim područjima prije i tijekom Drugog svjetskog rata, a značajan broj tih arhiva je 1945. godine prenesen u Sovjetski Savez gdje je ponovno otkriven 1990. godine, aneki od tih arhiva vratili zemljama u kojima su i nastali.

Iz prakse u praksu druga je tematska cjelina koja obrađuje teme iz arhivske prakse. Janez Kopač u radu *Korištenje arhivskoga gradiva i zaštita osobnih podataka*, raspravlja (na osnovi slovenskog zakonodavstva) o oprezu prilikom prijenosa i obrade arhivskoga gradiva koje sadrži osobne podatke. Predstavljene su neke poteškoće s kojima se najčešće susreću slovenski arhivi pri posredovanju arhivskoga gradiva koje uključuje osobne podatke. *Analiza primjerenosti formata PDF/A za dugoročnu pohranu gradiva u digitalnom obliku* (Tatjana Hajtnik), analiza je o tome koja je trenutno najbolja strategija rješavanja dugoročne pohrane gradiva u digitalnom obliku. Proučena je pretvorba dokumenata iz jednog u drugi format i zaključeno je da format

PDF/A ne ispunjava sve kriterije primjerene dugoročnoj pohrani, a koje predviđaju slovenski propisi. *UNESCO povelja za zaštitu digitalne baštine* (Natalija Glažar), objava je navedenog teksta uz komentar i nekih drugih dokumenata koji pokušavaju riješiti probleme dugoročne dostupnosti europske kulturne baštine. *Arhivalija mjeseca - nova rubrika na web stranici Arhiva Republike Slovenije* (Andrej Nared), prikaz je nove rubrike na službenoj web stranici Arhiva RS od siječnja 2011. godine, a koja je uvedena u cilju popularizacije arhiva i arhivskoga gradiva, objavljujući dokumente koji su vizualno ili sadržajno posebno zanimljivi ili se odnose na tekuće obljetnice, aktualne događaje u društvu i slično. *Izvešće o radu međuarhivskih strukovnih radnih skupina za godinu 2011.* (Marija Grabnar), prikaz je rada navedenih skupina za 2011. godinu čiji su članovi predstavnici slovenskih arhiva. *Izvešće o radu Međuarhivske strukovne skupine za proučavanje pitanja s području zdravstva i socijalne zaštite od kraja travnja 2008. do kraja siječnja 2011. godine* (Marija Grabnar), prikaz je rada djelovanja Skupine u zadnje dvije godine.

Tematska cjelina **Iz arhivskih fondova i zbirki** donosi 5 radova nastalih istraživanjem izvornog arhivskoga gradiva. Rad Brune Figliuola *Polaganje drvenog mosta u blizini Tolmina (1321)*, je nastao na temelju povelje iz 1321. godine koja se čuva u Udinskom državnom arhivu a odnosi se na postavljanje mosta u blizini naselja Modrejce kod Tolmina. *Arhivsko gradivo Franca Miklošiča u Pokrajinskom arhivu Maribor* (Jure Maček), predstavljanje je osobnog fonda Franca Miklošiča, jezikoslovca, odnosno prikaz njegovog znanstvenog, javnog i privatnog života. *Primatelj zlatne medalje za hrabrost - Anton Rode (1895-1917)* (Miha Šimac), obrađuje životni put mladog vojnika Antona Rode, koji je tijekom Prvog svjetskog rata svoju hrabrost platio životom na rumunjskom bojištu i za to bio posmrtno odlikovan. *Tabelarni prikaz upisnika okružnih, regionalnih, viših gospodarskih i okupacijskih sudova između godina 1850-1995* Metke Bukošek, hvalevrijedna je pomoć arhivistima u sređivanju arhivskoga gradiva pravosudnih tijela, jer vrlo pregledno nudi popise upisnika kronološkim slijedom za pojedina pravosudna tijela. *Popis i zaštita fotografske zbirke Julija Felaherja. Elementi popisa fotografija fonda AS 1384 Julij Felaher i njihova materijalna zaštita*, rad je grupe autora (Lucija Planinc, Marija Grabnar, Jedert Vodopivec, Mirjam Debevc), koji ukazuje na važnost fotografske baštine, naglašavajući njeno pravilno korištenje i čuvanje, na primjeru fotografske zbirke Julija Felahera što se čuva u Arhivu Republike Slovenije.

O radu arhiva i skupovima donosi kratak pregled događaja: 57. konferencija okruglog stola arhiva; 43. i posljednja međunarodna konferencija okruglih stolova arhiva (CITRA) Toledo, 22-29. rujna 2011. (*Matevž Košir*); Arhivistika u informacijskom okružju, 45. savjetovanje Hrvatskog arhivističkog društva, Umag 19-21. listopada 2011. (*Mirjana Kontestabile Rovis*); Izvešće o sudjelovanju na Jesenskoj arhivističkoj školi u Trstu 2011, Grljan i Trst, 6-13. studenoga 2011. (*Hana Habjan*). **Ocjene i izvješćivanje o publikacijama i izložbama** donosi prikaze publikacija: Gradivo za povijest Maribora, XXXVI. sv., Mariborska župa sv. Janeza Krstnika, Dokumenti II. 1467-1784, Pokrajinski arhiv Maribor, 2011, 213 str. (*Mojca Horvat*), Kongresni trg. Povijest prostora do raspada Austro-Ugarske. Ljubljana, Založba ZRC, 2011. (Umjetnička djela u džepu; 4), 77 str. (*Jure Volčjak*); Počasni doktorati Univerziteta u Ljubljani. Ljubljana, Univerzitet, 2011, 104 str. (*Tea Anžur*); Dostignuća slovenske gradnje (1918-1941). Rad graditelja Josipa Slavca (1901-1978). Povodom 110. obljetnice rođenja. Znanstvena in slikovna monografija, Ljubljana, Celjska Mohorjeva družba, 2011, 253 str. (*Janez Ko-*

pač); Tehnički i materijalni problemi klasičnog i elektronskog arhiviranja. Pokrajinski arhiv Maribor, 2012, 661 str. (*Nina Gostenčnik*); Događanja Mariborskog tjedna u Mariboru: predstavljanje fotografskoga gradiva i zbirke Pokrajinskog arhiva Maribor. Pokrajinski arhiv, 2011 (Katalozi/Pokrajinski arhiv Maribor, sv. 35), 48 str. (*Sabina Lešnik*). Od izložbi su izdvojene: Grad, mjesto ili selo? Varašanci - prekmurski građani. Izložba Pokrajinskog arhiva Maribor (*Gorazd Bence*); Bilo jednom u Trbovlju. Iz kuće šarenih sjećanja - Zanimljiva događanja iz „života“ općine Trbovlje od 1849. do 1941, izložba Povijesnog arhiva Celje i Zasavskog muzeja Trbovlje (*Aleksander Žižek*); Da se predstavim pismom, izložba i katalog Pokrajinskog arhiva u Novoj Gorici (*Metka Nussdorfer Vuksanović*); Otac i sin snimljene glazbe. Ivan Kacin (1884-1953): orguljaš, proizvođač orgulja, zborovođa. Paul John Sifler (1911-2001): skladatelj, orguljaš, zborovođa. Pokrajinski arhiv u Novoj Gorici (*Jurij Rosa*).

U drugom broju časopisa iz 2012, u Člancima i raspravama, prvi rad je Stanislava Južiča, povjesničara koji piše o *Kočevskim Slovincima i Nijemcima u 15. stoljeću*, s fokusom na urbar Kočevskoga gornjeg ureda iz 1494. godine i analizu gospodarske posebnosti Kočevja krajem 15. st., prezimena, podataka o kočevskim Slovincima na temelju popisa poreza. Boris Golec nastavlja s drugim dijelom rada *Dvije Valvasorove kuće u Krškou - pogrešna i prava*, u kojem pokušava razriješiti dileme nastale o tome koja je kuća u Krškou prava Valvasorova, a na osnovi novih arhivskih izvora. *Raspored stalnih partizanskih vojnih sudova u Sloveniji* (Jelka Melik, Aida Škoro Babić) obrađuje razdoblje Drugog svjetskog rata i rad partizanskih vojnih sudova uz objavu uredbe i pravilnika koji predstavljaju početak uređenja partizanskog vojnog sudstva i novog komunističkog kaznenog prava. *Prilog problemu istraživanja revolucionarnog nasilja u Primorju* (Renato Podbersič), također se bavi Drugim svjetskim ratom s temom revolucionarnog nasilja u Primorju uz kronološki pregled povijesti istraživanja ove, još uvijek nedovoljno istražene teme. *Radna knjižica - dokument prošlosti*, studija je grupe autora povjesničara i arhivskih stručnjaka (Marija Grabnar, Breda Zalašček, France Kresal, Bojana Aristovnik), kao rezultat ideje nastale na sastanku Međuarhivske strukovne skupine za proučavanje pitanja s područja zdravstva i socijalne zaštite 2010. godine, a zbog neutvrđenog kriterija pri odabiru radnih knjižica koje slovenski arhivi preuzimaju od Zavoda za mirovinsko i invalidsko osiguranje Slovenije od 2003. godine. *Nastajanje arhivskog prava u Sloveniji* Jože Žontara, kronološki je pregled pravnog uređenja zaštite arhivskoga gradiva i djelatnosti arhiva u Sloveniji od 1945. do nezavisnosti Slovenije. *Pogled na provedbu Sporazuma o pitanjima sukcesije nekadašnje SFRJ - prilog D* (Dragan Matič), rad je o provedbi sukcesije vezano za arhivsko gradivo, s naglaskom na poteškoće u dostupnosti arhivskoga gradiva što se čuva u beogradskim arhivima odnosno, utvrđivanju gradiva koje bi se vratilo u Sloveniju. **Iz prakse u praksu** donosi dva rada: *Zaštita raznolikosti kulturnih izričaja i nematerijalne kulturne baštine* (Natalija Glažar) je objava dvije UNESCO konvencije: Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine i Konvencije o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja. *Europski projekt EUSCREEN Tko, što, gdje, kada i zašto* (Katja Šturm), je prikaz projekta čiji je cilj dosegnuti povezanost digitalizirane zbirke gradiva televizija, a koja bi promovirala otkrića i istraživanja europske televizijske baštine. **Iz arhivskih fondova i zbirki** predstavlja radove nastale na osnovi izvornog arhivskoga gradiva. U prvom radu grupa autora (studenti kulturne povijesti: Blažko, Budihna, Ivašković, Križman, Mikuž, Rijavec, Soussou, Terčič i urednik prof. Bizjak),

obrađuju temu: *Seminar iz povijesnih znanosti Sveučilište Nova Gorica 2010-2011. Povelje druge polovice 14. Stoljeća*, u kojem su objavili osam srednjovjekovnih povelja. Zdenka Bonin piše *O uspostavi i djelovanju koperskog vrtića i dobrotvorne ustanove Grisoni do kraja Prvog svjetskog rata*, osnovanih 1839. godine odnosno 1859. godine, pružajući vrlo detaljnu analizu rada, broj djece i njihovu djelatnost. *Rukopis autobiografije Josipa Mantuanija iz 1927. godine u Glazbenoj zbirci Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Ljubljani* (Gašper Cerkovnik), objava je rukopisne autobiografije Josipa Mantuanija, slovenskog muzikologa, povjesničara umjetnosti i kustosa. U radu *Nasljedstvo slikara i grafičara Rika Debenjaka* (Ivanka Uršič), predstavljeni su dokumenti koji govore o bogatom privatnom i stvaralačkom putu slikara Rika Debenjaka

O radu Arhivskog društva Slovenije pruža sve informacije o aktivnostima društva u 2011. godini: podjela Aškerčeve nagrade i Aškerčevog priznanja za 2012. godinu (Z. Bonin); Konferencija društva mađarskih arhivista, Szeged, 18-20. lipnja 2012. (Gordana Šovegeš Lipovšek), 25. međunarodno savjetovanje „Arhivska praksa 2012“, Tuzla, 27-28. rujna 2012. (Sonja Jazbec). **O radu arhiva i skupovima** pregled je ostalih aktivnosti arhiva: 22. međunarodni arhivski istraživački tabor, Slovenija/Mađarska, 25-30. lipnja 2012. (Gordana Šovegeš Lipovšek), a Peter Wiesflecker je izvijestio o aktivnostima Štajerskih arhiva. **Ocjene i izvješćivanje o publikacijama i izložbama** sadrži prikaze: Cesarsko-kraljevo muško učilište u Kopru 1875-1909/slovenski odjeljak, Pokrajinski arhiv Koper, 2010, 247. str.; Zbornik Gli ultimi giorni della Serenissima in Istria. L'insurrezione popolare di Isola del 1797, 2010, 555. str.; Dokumenti organa i organizacija narodnooslobodilačkog pokreta u Sloveniji: Zapisnici susreta najviših organa i organizacija 1942-1945. Knjiga 11, Arhiv Republike Slovenije, 2012, 592 str. (Vida Deželak Barič); Edicija izvora NOB-a (Marija Oblak Černi); Celjski olimpijci: 1936-1988. Izložba i katalog, Povijesni arhiv Celje, 2012, 44. str. (Sonja Jazbec).

U **Osobnim vijestima** je povodom šezdesetog rođendana Darinke Drnovšek prikazan njen profesionalni put i iznimno bogata bibliografija radova (Martin Ivanič); povodom osamdesetog rođendana dr. Jože Žontara kroz četiri razdoblja je kronološki prikazano njegovo djelovanje (Janez Kopač, Matevž Košir); nekrolog povodom smrti Milana Bizjaka, začetnika i utemeljitelja računalne obrade arhivskoga gradiva u Sloveniji (Vladimir Žumer).

Zadnji dio Arhiva (527-549 str.) odnosi se na **Nove akvizicije arhiva u 2011. godini**, odnosno **Bibliografiju arhivskih djelatnika u 2011. godini**.

Mirjana Jurić

Ivanović, J. *Priručnik iz arhivistike*. Prvi dio. Hrvatski državni arhiv : Zagreb 2010, 414 str.

Godine 2010. objavljen je u izdanju Hrvatskog državnog arhiva prvi dio *Priručnika iz arhivistike*, autora Joze Ivanovića. Kako još nije uslijedila objava najavljenog drugog dijela, prikazujemo za sada samo novosti koje sadrži prvi dio, budući da premošćuje relativno dugo razdoblje od prethodnog arhivističkog priručnika iz 1977. godine te ukazuje na značajne promjene u odnosu na tadašnju teoriju i praksu. Za razliku od priručnika iz 1977. koji je nastao združenim snagama struke s područja čitave Jugoslavije, kao izdanje Saveza arhivističkih društava Jugoslavije, pred nama je rad jednog autora.